

บทความวิจัย

**สภาพปัญหาและแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลามแก่นักเรียน
โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสตูล**

อาซีซัน เกป็น*

อิบรอฮีม ณรงค์รักษาเขต**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลามแก่นักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดสตูล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้บริหารและครูผู้สอน จำนวน 159 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็น แบบสอบถาม ส่วนแบบสัมภาษณ์จะใช้เก็บข้อมูลจากผู้บริหารจำนวน 6 คน สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่และค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า

1.สภาพการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลามแก่นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดสตูล ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู ในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก และพบว่า โรงเรียนใช้วิธีการจัดกิจกรรมปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลาม มีสภาพการปฏิบัติจริงมากที่สุด ส่วนปัญหาการดำเนินการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลามแก่นักเรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับ น้อย และพบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและผู้นำชุมชน มีปัญหาการดำเนินการมากที่สุด

2.แนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลามแก่นักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดสตูล ปรากฏดังนี้ คือ แนวทางการจัดการเรียนการสอน แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แนวทางการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและผู้นำชุมชน แนวทางการสร้างแบบอย่างที่ดี แนวทางการสร้างแรงจูงใจ แนวทางการจัดกิจกรรมปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลาม และแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน

คำสำคัญ : การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลาม, โรงเรียนมัธยมศึกษา, จังหวัดสตูล

* นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

** ดร. (หลักสูตรและการสอน), รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

RESEARCH

States, Problems and Inculcation of Islamic Ethics and Morals in Students at Secondary School, Satun Province*Asison Kaypan*^{*}*Ibrahem Narongraksakhet*^{**}**Abstract**

The objective of this thesis was to study The States, Problems and Inculcation of Islamic Ethics and Morals in Students at Secondary School, Satun Province. The sample used was collected from 159 teachers and administrators. The research tool employed for collecting data was a set of questionnaire and Interview, which was conducted on 6 administrators. The statistics used in the study are frequency, percentage, arithmetic mean and standard deviation.

The results of this study were as follow :

1.The overall level of states to inculcation of Islamic Ethics and Morals in Students at Secondary School, Satun Province, according to the opinion of the administrators and teachers, perspectives indicated that all aspects were found at a high level. It is found that the level of guidelines for activities inculcation of Islamic Ethics and Morals is very high. The overall level of problems to inculcation of Islamic Ethics and Morals in Students at Secondary School, Satun Province. According to the opinion of the administrators and teachers. Perspectives indicated that all aspects were found at a low level. It is found that the level of establishing participation from learners' guardians and community leader is very high.

2.Guidelines for inculcation of Islamic ethics and morals in students at secondary school, Satun Province reveal as the followings : guidelines for teaching and learning, guidelines for the activities to develop the learners, guidelines for establishing participation from learners' guardians and community leader include parents and the community, guidelines for creating a good role model, guidelines for building motivation, guidelines for activities inculcation of Islamic ethics and morals and guidelines for appropriate school environment.

Keywords: Inculcation of Islamic Ethics and Morals, Secondary School, Satun Province.

^{*} Graduate Students, Department of Islamic Educational Administration and Management, Faculty of Islamic Studies, Prince of Songkla University, Pattani Campus.

^{**} Ph.D. (Education-Curriculum and Instruction), Assoc. Prof. Department of Islamic Educational Administration and Management, Faculty of Islamic Studies, Prince of Songkla University, Pattani Campus.

บทนำ

สภาวะสังคมปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมถึงการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ และการสื่อสารในโลกยุคไร้พรมแดน ทำให้มนุษย์รับรู้ข้อมูลข่าวสารได้จากสื่อต่างๆ ตลอดจนการค้นหาข้อมูลข่าวสารจากอินเทอร์เน็ต รวมไปถึงการรับวัฒนธรรมของต่างชาติที่เข้ามาสู่ประเทศไทย ส่งผลให้นักเรียนซึ่งเป็นเยาวชนของชาติได้รับรู้และนำไปปฏิบัติโดยไม่สามารถแยกแยะว่าสิ่งไหนถูก สิ่งไหนผิด มีพฤติกรรมกาเปลี่ยนแบบ จนขาดคุณธรรมจริยธรรม ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมตามมามากมาย เช่น ปัญหาอาชญากรรม การแต่งกายล่อแหลม การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร การใช้สินค้าฟุ่มเฟือย เหล่านี้เป็นต้น และยังพบว่านักเรียนส่วนใหญ่มุ่งเน้นการเรียนเพื่อสอบเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา โดยไม่สนใจและไม่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม จึงทำให้เกิดปัญหาทางสังคม นอกจากนี้ในยุคข่าวสารและเทคโนโลยี ผู้ที่ไม่มีความคิดสร้างสรรค์จะอ่อนแอ ไม่มีภูมิคุ้มกันความลำบาก จะไหลตามกระแสของข้อมูลข่าวสาร ดังนั้น คุณธรรมจริยธรรมจึงเป็นสิ่งที่สำคัญต่อสังคมเป็นอย่างมาก ในการกำหนดความสงบสุขของสังคมนั้น คนในสังคมต้องเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยคุณธรรมจริยธรรม จึงจะทำให้สังคมนั้นมีแต่ความสุข ในขณะที่หากคนในสังคมใดมีความบกพร่องทางด้านจิตใจ ขาดคุณธรรมจริยธรรม แม้สังคมนั้นจะมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ก็ย่อมจะหาความสุขได้ยาก การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของคนในสังคมไทยจะต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในเด็กและเยาวชน เพราะเป็นกำลังที่สำคัญของประเทศในอนาคต

สภาพสังคมที่เกิดขึ้น เป็นความเสื่อมถอยทางคุณธรรมจริยธรรม และอาจเป็นต้นเหตุที่ทำให้สังคมไทยก้าวไปสู่จุดวิกฤตได้ คุณธรรมจริยธรรมจึงเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับทุกคนในสังคมที่เป็นต้องรับการปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็ก หรือแม้ยังเป็นนักเรียนอยู่ เพราะเป็นช่วงเวลาที่สามารถเรียนรู้และได้รับการปลูกฝังความคิดที่ถูกต้องได้ง่ายโดยเฉพาะระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และระดับอุดมศึกษา ดังนั้นครูอาจารย์ที่มีภาระหน้าที่สำคัญในการอบรมสั่งสอนจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน เพื่อที่จะสามารถหล่อหลอมนักเรียนให้เป็นผู้ที่พึงประสงค์ มีคุณธรรมจริยธรรมควบคู่ไปกับวิชาความรู้ และทักษะวิชาชีพความสามารถที่เปี่ยมไปด้วยคุณธรรมจริยธรรม

นักการศึกษาหลายท่าน รศ. ดร. สุทธิวรรณ ตันติรจนาวงศ์ และ รศ. ดร. ศศิกาญจน์ ทวีสุวรรณ (2552) ปัญญา ประดิษฐาทุกา ผศ. ดร.วัฒนา สุวรรณไตรย์ และผศ. ดร.ประยูร บุญใช้ (2549) ตั้งข้อสังเกตว่า สิ่งที่น่าห่วงเกี่ยวกับทรัพยากรบุคคลในชาติบ้านเมืองขณะนี้ มีข้ออยู่ที่คุณภาพทางด้านสติปัญญาหากแต่อยู่ที่คุณธรรมจริยธรรมของคนในสังคมเป็นส่วนใหญ่ ความเจริญทาง ด้านวัตถุมากกว่าด้านจิตใจ ต่างดิ้นรน ไขว่คว้า แก่งแย่งเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจ เงิน อิทธิพล ตำแหน่ง หน้าที่ เพื่อสนองกับความต้องการและความสำเร็จแห่งตนโดยไม่คำนึงถึงความเป็นธรรมในสังคม ไม่นำพาต่อคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งเคยยึดถือปฏิบัติต่อกันมาช้านาน การดำรงชีวิตเปลี่ยนไป ดังเห็นได้จากข่าวสาร ทางสื่อมวลชนต่างๆ เช่นปัญหาทะเลาะวิวาท ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาอาชญากรรม ซึ่งก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเยาวชน ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ

จังหวัดสตูลเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ชายแดนทางภาคใต้ ติดต่อกับรัฐเปอร์ลิส ประเทศมาเลเซีย มีประชากรนับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 74 (ข้อมูลองค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูล : 2553) และมีโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 16 จำนวน 12 โรงเรียน ดำเนินการเปิดสอนวิชาอิสลามศึกษาทุกโรงเรียน โดยที่วิชาอิสลามศึกษาเป็นสาระหนึ่งของกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีการจัดการเรียนการสอนสัปดาห์ละ 1-2 ชั่วโมง ขึ้นอยู่กับโครงสร้างของหลักสูตรสถานศึกษา ดังนั้นโรงเรียนมัธยมศึกษาจึงตระหนักถึงความสำคัญ

ของการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้นักเรียนมีพฤติกรรมอันพึงประสงค์ สอดคล้องกับมาตรฐานด้านผู้เรียนที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อเป็นฐานสำคัญในการเรียนรู้ จากข้อมูลผลการวิจัยของสถาบันรามจิตต์ ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ซึ่งได้ทำการวิจัยสภาพการณ์ของเด็กและเยาวชนจังหวัดสตูล พบว่าสถานการณ์ของเด็กและเยาวชนในจังหวัดสตูลมีแนวโน้มที่น่าเป็นห่วงมากขึ้น เช่น ด้านสุขภาพอนามัย พบว่าเด็กไม่ใส่ใจเรื่องสุขภาพ หันมาออกกำลังกายน้อยลง ด้านการศึกษา พบว่าเด็กมีพฤติกรรมชอบลอกการบ้านและหนีเรียนเพื่อไปเที่ยวตามสถานบันเทิงต่างๆ มีพฤติกรรมชอบดื่มสุราและมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนมากขึ้น ส่วนด้านสังคมพบว่าเด็กและเยาวชนในระดับมัธยมและอุดมศึกษาใช้เวลาว่างส่วนใหญ่ใช้โทรศัพท์มาก (กรมประชาสัมพันธ์ วันอังคารที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2551 : <http://news.sanook.com>)

จากสภาพปัญหาพฤติกรรมนักเรียนดังกล่าวข้างต้น ถ้าวิเคราะห์กันอย่างถ่องแท้แล้ว พบว่าพฤติกรรมต่างๆ มีสาเหตุมาจากความเสื่อมทางด้านคุณธรรมจริยธรรมทั้งสิ้น ได้มีนักการศึกษาและนักวิจัยหลายท่านได้ศึกษาหลักการและแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของ เยาวชน นักเรียนและนักศึกษา ดังเช่น สุภาพร สุขสวัสดิ์ (2552) ได้ทำการศึกษาการพัฒนา และแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีรัตนบุรี มุมีน๊ะห์ บุงอตาหยง (2552) ได้ทำการศึกษากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลามแก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม กัญจน์คหัฐ ปิยะกาญจน์ (2553) ได้ทำการศึกษาวิธีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน มนุศักดิ์ โต๊ะเถื่อน (2554) ได้ทำการศึกษา สภาพปัญหา และแนวทางการปลูกฝังอัคลากแก่นักเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ส่วน รศ. ดร. สุทธิวรรณ ตันติรจนาวงศ์ และ รศ. ดร. ศศิกาญจน์ หวิสุวรรณ (2552) ได้ทำการศึกษาการส่งเสริมคุณธรรมที่มีประสิทธิภาพ : กรณีศึกษากลุ่มเด็ก/เยาวชนและข้าราชการภาครัฐ ซึ่งการศึกษาวิจัยดังกล่าวข้างต้นนับว่าเป็นแนวทางในการแสวงหาแนวทางที่ก่อให้เกิดการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของคนไทย

ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสตูล และมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ตระหนักในความสำคัญของการศึกษาวิจัยเพื่อให้ได้สภาพปัญหาและแนวทางในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดี มีคุณธรรม และจริยธรรม ในอนาคต และเพื่อนำผลการวิจัยไปทำการวางแผนในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน ให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรมควบคู่กับความรู้ ซึ่งจะช่วยลดปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนในสังคมปัจจุบัน เพื่อชีวิตก้าวไปสู่ความสุข และประสบผลสำเร็จ เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชาติบ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรืองต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลามแก่นักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสตูล
2. เพื่อศึกษาแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลามแก่นักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสตูล

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลามแก่นักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสตูล จากการสังเคราะห์แนวคิดจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดสตูล ได้ 7 แนวทาง คือ 1) การจัดการเรียนการสอน 2) การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 3) การมี

ส่วนร่วมของผู้ปกครองและผู้นำชุมชน 4) การสร้างแบบอย่างที่ดี 5) การสร้างแรงจูงใจ 6) การจัดกิจกรรมปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลาม 7) การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน

นิยามศัพท์เฉพาะ

แนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม หมายถึง กลุ่มของกิจกรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและผู้นำชุมชน การสร้างแบบอย่างที่ดี การสร้างแรงจูงใจ การจัดกิจกรรมปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลาม และการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน

แนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมด้วยการจัดการเรียนการสอน หมายถึง กลุ่มของกิจกรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ การนำเนื้อหาคุณธรรมจริยธรรมอิสลาม มาสอนโดยตรงในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (รายวิชาอิสลามศึกษา) การนำเนื้อหาคุณธรรมจริยธรรมอิสลามมาสอน โดยการสอนบูรณาการเข้ากับกลุ่มสาระอื่น การนำเนื้อหาคุณธรรมจริยธรรมอิสลามมาสอนโดยการสอนเน้นการอภิปราย กระบวนการกลุ่มและแสดงเหตุผลเชิงจริยธรรม การนำเนื้อหาคุณธรรมจริยธรรมอิสลามมาสอนโดยการให้ปฏิบัติในสถานการณ์จำลอง การนำเนื้อหาคุณธรรมจริยธรรมอิสลามมาสอนโดยใช้ตัวแบบและกรณีตัวอย่าง

แนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมด้วยการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หมายถึง กลุ่มของกิจกรรมที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ได้แก่ การจัดกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารีที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอิสลามแก่นักเรียน การจัดกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา ที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอิสลามแก่นักเรียน การจัดกิจกรรมการปฏิบัติศาสนกิจประจำวัน ประจำสัปดาห์ ที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอิสลามแก่นักเรียน การจัดกิจกรรมประจำวันหน้าเสาธง ที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอิสลามแก่นักเรียน การจัดกิจกรรมเข้าค่ายที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอิสลามแก่นักเรียน

แนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมด้วยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและผู้นำชุมชน หมายถึง กลุ่มของกิจกรรมที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและผู้นำชุมชน ได้แก่ การเชิญผู้ปกครองและผู้นำชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจ กำหนดคุณลักษณะ ด้านคุณธรรมจริยธรรมที่ต้องการให้มีความกับนักเรียน การประชุมชี้แจง ผู้ปกครอง และผู้นำชุมชนให้เข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้นักเรียน การแจ้งข่าวสารเกี่ยวกับลักษณะพฤติกรรมที่บ่งชี้คุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนให้ผู้ปกครองทราบ การขอความร่วมมือให้ผู้ปกครอง อบรม สั่งสอน คุณธรรมจริยธรรมอิสลามแก่นักเรียนที่บ้าน การเชิญผู้ปกครอง และผู้นำชุมชนเข้ามาร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนได้จัดขึ้น

แนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมด้วยการสร้างแบบอย่างที่ดี หมายถึง กลุ่มของกิจกรรมที่เกี่ยวกับการสร้างแบบอย่างที่ดี ได้แก่ การที่ผู้บริหารและครูประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดี เช่น การให้สละ การหักทวาย การพูดจาสุภาพ การปฏิบัติตนเป็นมุสลิมที่ดี การสนับสนุนส่งเสริมให้ครูและบุคลากร ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ขอความร่วมมือผู้ปกครองให้ช่วยประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี การเชิญบุคคลสำคัญทางศาสนา หรือผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรมที่ดีเด่นมาให้การอบรมแก่นักเรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง การสนับสนุนส่งเสริมให้นักเรียนรุ่นพี่ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องคุณธรรม

แนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมด้วยการสร้างแรงจูงใจ หมายถึง กลุ่มของกิจกรรมที่เกี่ยวกับการสร้างแรงจูงใจ ได้แก่ การกำหนดระเบียบและบทลงโทษของโรงเรียนว่าด้วยการตอบแทนความดีและบทลงโทษนักเรียนที่กระทำความผิดอย่างชัดเจน การจัดทำแผน/โครงการสรรหาและยกย่องนักเรียนที่มีคุณธรรมจริยธรรม

ดีเด่น การสนับสนุนนักเรียนที่มีคุณธรรมจริยธรรมดีเข้ามาเป็นผู้นำนักเรียน ในระดับโรงเรียนหรือระดับห้องเรียน การจัดประกวดห้องเรียนดีเด่นเป็นประจำ ทุกสัปดาห์/เดือน/ภาคเรียน/ปี การจัดทำป้ายนิเทศแสดงคุณธรรมจริยธรรม หรือชีวประวัติของบุคคลสำคัญเป็นประจำทุกสัปดาห์/เดือน/ภาคเรียน/ปี

แนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมการจัดกิจกรรมปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลาม หมายถึง กลุ่มของกิจกรรมที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลาม ได้แก่ การจัดให้มีแผน/โครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน การจัดกิจกรรมประจำวันที่เกี่ยวข้องการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน เช่น การกล่าวคำปฏิญาณตน ขออาตอนเข้า การควบคุมการละหมาด การจัดการเรียนการสอนคุณธรรมจริยธรรมที่เน้นการปฏิบัติอย่างจริงจังและสม่ำเสมอทั้งในและนอกห้องเรียน การจัดกิจกรรมวันสำคัญของศาสนาอิสลาม ที่เกี่ยวข้องการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม การกำหนดแผนการนิเทศ ติดตาม สนับสนุนและประเมินการดำเนินงานการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน

แนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมด้วยการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน หมายถึง กลุ่มของกิจกรรมที่เกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ได้แก่ การจัดสถานศึกษาให้มีความสะอาด มีภูมิทัศน์ที่สวยงาม สะอาด ร่มรื่น และเป็นระเบียบเพื่อสร้างจิตสำนึกที่ดีงามแก่นักเรียน การจัดบรรยากาศในโรงเรียน ห้องเรียนให้เกี่ยวข้องการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม เช่น การจัดทำป้ายข้อความ อัลกุรอาน อัลหะดีษ สุภาษิต บทกลอน การจัดห้องจริยศึกษาหรือห้องละหมาด เพื่อให้นักเรียนได้ใช้เป็นแหล่งศึกษาและใช้ในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน การส่งเสริมให้มีการจัดนิทรรศการ/ป้ายนิเทศ เนื่องในโอกาสวันสำคัญทางศาสนาอย่างต่อเนื่องและเป็นประจำ การกำหนดแผนการนิเทศ ติดตาม สนับสนุนและประเมินผลสภาพแวดล้อมในโรงเรียนเป็นประจำ เพื่อให้เกิดความตระหนักในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลามแก่นักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสตูล โดยใช้วิธีการดำเนินการดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยคือ ผู้บริหารและครูผู้สอนที่เป็นมุสลิมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 16 ในจังหวัดสตูล ปีการศึกษา 2554 จำนวน 270 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยคือ ผู้บริหารและครูผู้สอน กำหนดหาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปคำนวณจากสูตรของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan. 1970 : 608 ; อ้างอิงใน ผ่องศรี วาณิชยศกุลวงศ์ 2546 : 103) ได้กลุ่มตัวอย่าง 159 คน โดยวิธีการสุ่มแบบง่ายตามขนาดของโรงเรียน และผู้ทรงคุณวุฒิที่ใช้ในการสัมภาษณ์ซึ่งเป็นผู้บริหาร จำนวน 6 คน โดยการสุ่มแบบเจาะจง

3. ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนโดยตรง การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและผู้นำชุมชน การสร้างแบบอย่างที่ดี การสร้างแรงจูงใจ การจัดกิจกรรมปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลาม การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ตัวเลือก แบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 สอบถามสภาพการดำเนินงานและปัญหาการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลามแก่นักเรียน และแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยหาค่าความสอดคล้องข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของแบบสอบถามเพื่อการวิจัย (Item Objective Index : IOC) จาก

ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ หลังจากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .8268

5.การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ได้แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์คืนจำนวน 159 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 และแบบสัมภาษณ์ จำนวน 6 ฉบับ

6.การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละ วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เกี่ยวกับสภาพและปัญหาการดำเนินงานการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลามแก่นักเรียน วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และใช้ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อหาค่าการกระจายของคะแนน โดยใช้คอมพิวเตอร์ในการประมวลผล และวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. สภาพการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลามแก่นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดสตูล ในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า โรงเรียนใช้วิธีการจัดกิจกรรมปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลาม มีสภาพการปฏิบัติจริงมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ สรียานี อาบู (2549) พบว่า การจัดอบรมจริยธรรมโดยตรง ประกอบ ด้วยการ อบรมหน้าเสาธง อบรมเกี่ยวกับกฎระเบียบของโรงเรียน การกล่าวคำปฏิญาณตนหน้าเสาธง กล่าวเกี่ยวกับการปฏิญาณตนต่ออัลลอฮ์ การขอพรต่อบิดามารดา การละหมาด เน้นผู้เรียนได้ปฏิบัติศาสนกิจครบทุกเวลา การฝึกมารยาท มีโครงการต่างๆ เช่น โครงการเสริมสร้างวินัยผู้เรียน ทั้งนี้เพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนเป็นคนดีมีศีลธรรมและบรรลุตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของโรงเรียน การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับจริยธรรม ประกอบด้วย การจัดกิจกรรม จำลองฮารีรายอ ได้แก่ การจัดกิจกรรมจำลองฮารีรายออีฎิ้ลฟิตริและอีฎิ้ลฮัจญ์ การถือศีลอดในเดือนรอมฎอน ให้ถือศีลอดทุกวัน การสละมและการตอบรับสละม ส่งเสริมให้ผู้เรียนกล่าวสละมทุกครั้งเมื่อพบปะพี่น้องมุสลิม การจัดกิจกรรมชุมนุมหรือชมรมต่างๆ การจัดโครงการที่เหมาะสม ได้แก่ โครงการกีฬาสี โครงการปัจฉิมนิเทศ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ตามหลักปฏิบัติที่ศาสนาอิสลามได้กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามเป็นจำนวนมาก ในการทำกิจกรรมหน้าเสาธงตอนเช้า จึงมีการปฏิบัติกันทั้งสองศาสนา คือ อิสลามกับพุทธ และโรงเรียนดำเนินการตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ และระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เพื่อรองรับการประเมินจากสำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา รองลงมาคือ การสร้างแบบอย่างที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ มนุศักดิ์ โต๊ะเถื่อน (2553) พบว่า การสร้างแบบอย่างที่ดีเป็นแนวทางในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลาม ซึ่งได้แก่ โรงเรียนกำหนดวิสัยทัศน์และนโยบายมุ่งพัฒนาให้บุคลากรทุกคนประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี จัดให้มีการคัดสรรและการนิเทศครูผู้สอน การติดตามดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด การกำหนดแหล่งเรียนรู้แบบอย่างและการจัดสรรงบประมาณสำหรับจัดโครงการสนับสนุนการสร้างแบบอย่างที่ดีทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา ตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ และระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เพื่อรองรับการประเมินจากสำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ มุมีนีห์ บุงอตาหยง (2552) พบว่า มีการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียน ทั้งหมด 6 รูปแบบ คือ กิจกรรมฮาลาเกาะห์ (กลุ่มศึกษาอิสลาม)

กิจกรรมละหมาดกียามุลลัยลุลญะมาอะฮ์ กิจกรรมถือศีลอดร่วมกันเดือนละ 1-2 ครั้ง กิจกรรมพี่เดือนน้องเพื่อนเดือนเพื่อน กิจกรรมบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับความประเสริฐของคุณธรรมจริยธรรมในแต่ละด้าน และค่ายอบรมจริยธรรมอิสลาม ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการปฏิบัติศาสนกิจทั้งสิ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ทุกโรงเรียนที่มีการเรียนการสอนรายวิชาอิสลามศึกษานั้น จำเป็นต้องมีการวัดผลประเมินผล และตัดสินผลการเรียน การจัดกิจกรรมการปฏิบัติศาสนกิจประจำวัน ประจำสัปดาห์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการวัดผลประเมินผล โรงเรียนจึงจำเป็นต้องดำเนินการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน สอดคล้องกับเช่นเดียวกับงานวิจัยของ สรียานี อาบู (2549) พบว่า การจัดการสิ่งแวดล้อมด้วยการส่งเสริมความสะอาดในชั้นเรียนและในบริเวณโรงเรียน การจัดสถานที่ละหมาด ได้แก่ มัสยิด การจัดป้ายคติธรรมภายในโรงเรียน ได้แก่ ป้ายคติธรรมเกี่ยวกับปรัชญาโรงเรียน การเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้นำข้อคิดจากป้ายคติธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิต การปลูกต้นไม้ ได้แก่ ไม้ดอกไม้ประดับและไม้ยืนต้น เพื่อให้เกิดความร่มรื่นและรักษาความสมดุลในโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยและเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้เรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้นักเรียนใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนให้มาก จึงมีการพัฒนาสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้

การจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาพร สุขสวัสดิ์ (2552) พบว่า การสอนควรสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในทุกรายวิชา มีการวัดผลด้านคุณธรรมจริยธรรมควบคู่กับเนื้อหาสาระการเรียนการสอน ครูเป็นกลไกสำคัญในการขัดเกลานักเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 16 ในจังหวัดสตูล มีการสอนรายวิชาอิสลามศึกษาทุกโรงเรียน ซึ่งอยู่ในสาระศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และมีครูผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถทางด้านอิสลามศึกษาโดยตรง จึงมีปัญหาในการจัดการเรียนการสอนน้อย

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและผู้นำชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กำพล สนนตา (2547) พบว่า สภาพการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนในการเสริมสร้างวินัยให้แก่เด็กนักเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

และการสร้างแรงจูงใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ มนุศักดิ์ โตะเถื่อน (2553) พบว่า แนวทางการสร้างแรงจูงใจ ได้แก่ การเริ่มต้นการสอนด้วยการกล่าวพระนามของอัลลอฮ์ (ซบ.) การจัดโครงการสร้างแรงจูงใจ การมอบรางวัลนักเรียนที่มีอศลาทุกปี การให้โอกาสนักเรียนที่ทำความผิดปรับปรุงตัว การรายงานผู้ปกครองทราบความประพฤติของนักเรียน และการส่งเสริมการใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนต้องการส่งเสริมนักเรียนที่มีคุณธรรมจริยธรรมดี และเป็นแรงจูงใจให้กับนักเรียนที่ต้องการเป็นผู้นำ หันมาสนใจกับการมีคุณธรรมจริยธรรมมากขึ้น

ส่วนปัญหาการดำเนินการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลามแก่นักเรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับ น้อย เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและผู้นำชุมชน มีปัญหาการดำเนินการมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ มุมีน๊ะห์ บุงอตาหยง (2552) พบว่า ปัญหาในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลามนั้น เนื่องจากขาดความร่วมมือจากผู้ปกครอง พ่อแม่ไม่ค่อยเอาใจใส่เรื่องการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่บุตรหลานและไม่มีกิจกรรมที่เน้นเฉพาะด้าน และควรมีกิจกรรมประชุมพบปะผู้ปกครองเป็นประจำ ควรจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะกิจกรรมการทำฮาลาเกาะฮ์ประจำโรงเรียน และจัดให้มีการประชุมฮาลาเกาะฮ์ทุกสัปดาห์ และกิจกรรมการเยี่ยมบ้าน เป็นต้น และงานวิจัยของเสาวณี เรวัตโต (2547) พบว่า ครูประถมศึกษา สำนักงานเขตธนบุรี สังกัดกรุงเทพมหานคร มีปัญหาการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็กนักเรียนอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อมทางบ้านของนักเรียน และได้เสนอแนะเกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็กนักเรียน คือ ครู

ควรแนะนำในการคบเพื่อนให้แก่แก่นักเรียน ผู้ปกครองควรสละเวลาอบรมนักเรียน และเพิ่มมาตรการในการควบคุมสื่อต่างๆ ให้มากขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนซึ่งดำเนินการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนอยู่แล้วนั้น ต้องการให้มีการดูแลอย่างต่อเนื่องไปจนถึงที่บ้านด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิบัติตนของนักเรียนในเรื่องของการปฏิบัติศาสนกิจประจำวัน และที่เป็นปัญหามากที่สุด อาจเป็นเพราะว่า ผู้ปกครอง ไม่ได้ดูแลเอาใจใส่ต่อนักเรียนเมื่ออยู่ที่บ้านเท่าที่ควร เพราะต้องมุกกับการประกอบอาชีพ เช่นอาชีพประมง อาชีพกรีดยาง ต้องออกไปประกอบอาชีพตั้งแต่กลางคืน กลับมาก็ประมาณสายๆ ไม่มีเวลาได้พบหน้าลูก ทำให้การอบรมสั่งสอนดูแลบุตรหลานมีน้อย เป็นเหตุให้นักเรียนขาดคุณธรรมจริยธรรม ประกอบกับสิ่งแวดล้อมและสื่อต่างๆ ที่เป็นปัจจัยสำคัญในการชักจูงนักเรียนไปในทางที่ผิด

รองลงมาคือการสร้างแรงจูงใจ การจัดการเรียนการสอน การสร้างแบบอย่างที่ดี การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การจัดการกิจกรรมปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลาม และการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน มีปัญหาการดำเนินการน้อยที่สุด

2. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับสภาพปัญหา และแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลามแก่นักเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนจากคำถามปลายเปิดและการเสวนากลุ่มสนทนา สรุปได้ดังนี้

ปัญหาการดำเนินการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลามแก่นักเรียนด้วยวิธีการจัดการเรียนการสอน พบว่านักเรียนมีความแตกต่างกันด้านความรู้พื้นฐานทางศาสนา บางคนไม่ได้เรียนศาสนามาก่อนเลย ส่งผลให้นักเรียนไม่มีความตระหนักในการที่จะปฏิบัติตามบทบัญญัติของอิสลาม แหล่งเรียนรู้ สื่อการเรียนการสอนในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรมอิสลามมีน้อย มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภายในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว มีการจัดกิจกรรมที่ไม่หลากหลายและจัดแบบเดิมๆ คือพูดบรรยายให้นักเรียนฟัง การจัดการเรียนการสอนไม่เป็นไปตามแผนการจัดการเรียนรู้ มีบรรยากาศที่ไม่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ครูบางคนไม่สอดคล้องกับคุณธรรมจริยธรรมอิสลามในการจัดการเรียนการสอน ขาดความตระหนักในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลาม ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของศาสนาอิสลามเท่าที่ควรเป็นเหตุให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลามไม่ได้รับการพัฒนาอย่างจริงจัง

ปัญหาการดำเนินการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลามแก่นักเรียนด้วยวิธีการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน พบว่า การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนยังมีกิจกรรมน้อย โรงเรียนจัดกิจกรรมที่ไม่หลากหลาย มีการจัดกิจกรรมที่ไม่ได้มุ่งเน้นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอย่างชัดเจน และบางกิจกรรมไม่เอื้อต่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลาม หลักสูตรและเวลาเรียนไม่สอดคล้องต่อการจัดกิจกรรม เวลาเรียนส่วนใหญ่มุ่งเน้นวิชาการ การเข้ามามีส่วนร่วมของนักเรียนยังมีน้อย การจัดกิจกรรมส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับครูผู้สอน ไม่มีนโยบายจากฝ่ายบริหารที่ชัดเจน นักเรียนขาดความตระหนักและขาดความสนใจในการจัดกิจกรรมตามหลักการอิสลาม มีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอิสลามน้อย

ปัญหาการดำเนินการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลามแก่นักเรียนด้วยวิธีการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและผู้นำชุมชน พบว่า ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมน้อย ขาดความจริงจังในการมีส่วนร่วมในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลาม ผู้ปกครองมอบภาระการอบรมลูกให้กับทางโรงเรียนทั้งหมดโดยที่ผู้ปกครองไม่ได้ปฏิบัติต่อนักเรียนให้เป็นมาตรฐานเดียวกับโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน มีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ขาดความพร้อมในการสนับสนุนด้านการศึกษา ผู้ปกครองมีงานมากไม่มีเวลาให้กับนักเรียน พื้นฐานทางศาสนาของผู้ปกครองมีความแตกต่างกันทำให้ความเข้มงวดในการดูแลเอาใจใส่ต่อนักเรียนต่างกัน ชุมชนและผู้ปกครองบางคนยังปลูกฝังในเรื่องที่ขัดกับอิสลาม เช่นเรื่องการเชื่อถือโชคลางของชาลัง การดูหมิ่น ทำนาย เป็นต้น

ปัญหาการดำเนินการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลามแก่นักเรียนด้วยวิธีการสร้างแบบอย่างที่ดี พบว่า ครูและผู้ปกครองบางส่วนไม่เอาใจใส่หรือไม่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน สภาพปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมในยุคปัจจุบันทำให้นักเรียนอาศัยสื่อเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต นักเรียนที่เป็นแบบอย่างที่ดีถูกเพื่อนล้อเลียน ไม่มีนักเรียนแกนนำที่เป็นแบบอย่างที่ดี นักเรียนขาดคุณธรรมจริยธรรมไม่มีสัมมาคารวะประพฤติตัวไม่เหมาะสม มีบุคลากรต่างศาสนิกมาก

ปัญหาการดำเนินการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลามแก่นักเรียนด้วยวิธีการสร้างแรงจูงใจ พบว่า มีกิจกรรมอื่นๆ ที่เป็นแรงจูงใจวัยรุ่นได้มากกว่าเรื่องคุณธรรมจริยธรรมอิสลาม ไม่ค่อยมีปัยนิเทศที่เป็นแรงจูงใจ ผู้นำต้นแบบด้านคุณธรรมมีน้อย การจูงใจของครูต่อกลุ่มที่เดินทางผิดไม่ค่อยได้ผล ครูชอบตำหนิ ทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย ไม่มีความตระหนักในการประกอบศาสนกิจ ขาดแรงจูงใจแรงเสริมให้กับนักเรียนที่ปฏิบัติดี ไม่มีป้ายยกย่องนักเรียนที่มีคุณธรรมจริยธรรมดีเด่น มีเพียงแต่นักเรียนที่สอบเข้าเรียนต่อในสถาบันต่างๆ ได้เท่านั้น

ปัญหาการดำเนินการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลามแก่นักเรียนด้วยวิธีการจัดกิจกรรมปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลาม พบว่า นักเรียนไม่ให้ความสำคัญในหลักการอิสลาม ขาดความร่วมมือในการจัดกิจกรรม เนื่องจากมีอิหม่ามที่อ่อนแอ นักเรียนให้ความสำคัญกับกิจกรรมอื่นๆ มากกว่า เช่น กิจกรรมกีฬาสกีภายใน โรงเรียนสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมที่ขัดต่อหลักคุณธรรมจริยธรรมอิสลาม เช่น การแสดงที่ต้องเปิดเอวเราะซูล ขาดการปลูกฝังที่ดีในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมอิสลาม กิจกรรมปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลามส่วนใหญ่เป็นการบรรยายให้ความรู้ทำให้นักเรียนขาดความสนใจ เวลาในการปฏิบัติศาสนกิจไม่เอื้อต่อการปฏิบัติส่งผลกระทบต่อเวลาเรียน นักเรียนขาดละหมาดฟريض 5 เวลา เนื่องจากสภาพแวดล้อมหรือครอบครัวของนักเรียนไม่ปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ขาดแบบอย่างในการยึดถือ ไม่มีแผนการนิเทศติดตามด้านคุณธรรมจริยธรรมอิสลามของโรงเรียนที่ชัดเจน

ปัญหาการดำเนินการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลามแก่นักเรียนด้วยวิธีการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน พบว่า โรงเรียนมีพื้นที่น้อย การจัดการสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่ดียังไม่เอื้อต่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลาม มีห้องละหมาดที่เล็กไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติละหมาดของนักเรียน การควบคุมดูแลเป็นไปอย่างยากลำบาก เนื่องจากครูรับผิดชอบมีน้อย โรงเรียนไม่มีสถานที่ในการจัดการกับขยะ (หลุมขยะหรือเตาเผาขยะ) มีนักเรียนศาสนิกอื่นมากกว่ามุสลิม

แนวทางการการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน ได้แก่ ควรสอดแทรกเนื้อหาด้านคุณธรรมจริยธรรมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยการสร้างสร้างจิตสำนึก และบูรณาการกับการปฏิบัติตนตามแนวทางอิสลาม ควรจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่สอดคล้องกับหลักคุณธรรมจริยธรรมอิสลาม โดยเน้นการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ผู้ปกครองและชุมชนควรมีส่วนร่วมในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลาม ด้วยการปลูกฝังมาที่บ้านก่อน และมีการติดตามนักเรียนขณะที่อยู่กับผู้ปกครองอย่างจริงจัง ควรมีการปลูกฝังและปลูกจิตสำนึกที่ดีให้กับนักเรียน ครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนในทุกเรื่อง “แบบอย่างที่ดีมีค่ามากกว่าคำสอน” กระตุ้น ส่งเสริม ให้รางวัล มอบเกียรติบัตร และชมเชย นักเรียนปฏิบัติในทางที่ดี ตามแบบอย่างของอิสลาม ยกตัวอย่างบุคคลในประวัติศาสตร์อิสลามบุคคลที่ปฏิบัติถูกต้องตามหลักการอิสลาม ควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตามหลักการอิสลามให้หลากหลาย เช่น ส่งเสริมนักเรียนในเรื่องการปฏิบัติศาสนกิจ จัดค่ายคุณธรรมจริยธรรมอิสลาม ปลูกฝังให้นักเรียนรักโรงเรียน จัดบรรยายภาคที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลาม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทและจุดเน้นของแต่ละโรงเรียน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย สภาพปัญหาและแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลามแก่นักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดสตูล มีประเด็นข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 โรงเรียนควรส่งเสริมบุคลากรทุกคน ให้เห็นความสำคัญและมีความตระหนักในการประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนอย่างเป็นรูปธรรม

1.2 ควรมีการจัดกิจกรรมทางศาสนาอย่างสม่ำเสมอ โดยให้ผู้ปกครอง และนักเรียนได้มีส่วนร่วมให้มากที่สุด

1.3 ควรนำแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลามแก่นักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสตูล ในครั้งนี้ ไปกำหนดเป็นนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ ของโรงเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลามแก่นักเรียนในโรงเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาถึงบทบาทของครอบครัวและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน เพื่อใช้เป็นสารสนเทศ และหาแนวทางในการสนับสนุนเพื่อแก้ปัญหาเยาวชนในโอกาสต่อไป

2.2 ควรมีการประเมินผลการนำแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลามแก่นักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ เพื่อเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงและพัฒนาต่อไป

บรรณานุกรม

- กัญจนคหฺลฺล ปิยะกาญฺจน. 2553. **วิธีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กำพล สิ้นันตา. 2547. **การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและครูในการเสริมสร้างวินัยให้นักเรียนโรงเรียนบ้านหัวดอย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 1**. วิทยานิพนธ์ ค.ม. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- กำแหง จิตตะมาภ. 2548. **การศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ แก่ผู้เรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง**. วิทยานิพนธ์ค.ม. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- คัสสิน กุศลสถาปนา. 2542. **อิสลามกับการบริหาร**. สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขต หาดใหญ่.
- ชัยพร วิชชาวุธ. 2531. **แนวคิดและการพัฒนาการใหม่ในการปลูกฝังจริยธรรมในจริยธรรมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.พ.
- ทิตนา แหมมณี. 2546. **การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยม : จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร : เสริมสิน พรเพรส ซิสเต็ม.
- ประภาศรี สีหอำไพ. 2540. **พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปัญญา ประดิษฐ์บาท. **คุณธรรมและจริยธรรมกับรูปแบบการพัฒนา**. ค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2554 จาก <http://www.gotoknow.org/blog/punyada16556/305179>.
- ผ่องศรี วาณิชศุภวงศ์. 2545. **เอกสารคำสอนระเบียบวิธีการวิจัยทางการศึกษา**. บัณฑิต : ฝ่ายเทคโนโลยีทางการศึกษา สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- พรทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. 2526. **ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. (2546** กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- พาริตาห์ ยงกิจ. 2550. **วิธีการปลูกฝังความศรัทธาในการอบรมเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวไทยมุสลิมในอำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- มนูศักดิ์ โต๊ะเถื่อน. 2553. **สภาพปัญหาและแนวทางการปลูกฝังอัลลากุแก่นักเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดปัตตานี**. วิทยานิพนธ์ มหาบัณฑิตบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- มุมีน๊ะห์ บุนอตาหยง. 2552. **กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เขตพื้นที่การศึกษายะลา เขต 1**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

รัตนกร วงศ์ศรี นันทกา โกมลเสน และรุ่งฤดี พรหมแก้วงาม. 2550. **การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน นักศึกษาโรงเรียนลำปางพณิชยการและเทคโนโลยี จังหวัดลำปาง**. รายงานการวิจัยโรงเรียนลำปางพณิชยการและเทคโนโลยี จังหวัดลำปาง.

ราชบัณฑิตยสถาน. 2531. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์.

วิชาการ. กรม. กระทรวงศึกษาธิการ. 2541. **แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของเยาวชนในด้านจริยธรรม**. กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา.

สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับแห่งประเทศไทย. ม.ป.ป. **พระมหาคัมภีร์อัลกุรอานพร้อมความหมายภาษาไทย**. อัลมะดีนะฮ์อัลมุเนวเวเราะฮ์. ราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย : ศูนย์กษัตริย์ฟะฮัดเพื่อการพิมพ์อัลกุรอาน.

สรียานี อาบู. 2549. **ศึกษาการส่งเสริมจริยธรรมอิสลามในโรงเรียนเอกชนอำเภอเมืองจังหวัดยะลา**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ.

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2546. **ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ พิมพ์ครั้งที่ 12**. กรุงเทพมหานคร: หจก. สามลดา.

สุทิวรรณ ตันติรจนาวงศ์ และศศิภาญจน์ ทวีสุวรรณ. 2552. **การส่งเสริมคุณธรรมที่มีประสิทธิภาพ: กรณีศึกษากลุ่มเด็ก/เยาวชนและข้าราชการภาครัฐ**. รายงานการวิจัย กรมการศาสนากระทรวงวัฒนธรรม.

สุภาพร สุขสวัสดิ์. 2552. **การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนันทบุรี**. การค้นคว้าอิสระ ศษ.ม. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เสาวณี เรวัตโต. 2547. **การศึกษาปัญหาการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของครูให้แก่ นักเรียน ระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตธนบุรี สังกัดกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

อิบราเฮ็ม ณรงค์รักษาเขต. 2551. **ปรัชญาการศึกษาอิสลาม**. สงขลา : หาดใหญ่กราฟฟิค.